

Maria Soitto

Luopioisten ensimmäinen diakonissa

Janne Vesto 1.9.2022

Luopioisten ensimmäinen diakonissa oli Maria Soitto (1886-1956). Diakonian juhlavuoden vuoksi päätin lähteä selvittämään hänen toimintaansa ja elämänvaihteitaan.

Maria Soitto oli kotoisin Inkerinmaan itäisimmästä pitäjästä Markkovasta. Miten inkeriläinen Maria päätyi diakoniatyöntekijäksi Sydän-Hämeeseen? Se oli yksi minua askarruttaneista kysymyksistä.

Tämä kirjoitus perustuu pääosin Marian kirjeenvaihtoon, jonka Aini Pajunen ja Esko Koskenvesa löysivät tyhjentäessään hänen mökkiään noin kymmenen vuotta sitten.

Maria Soitto on ollut hyvin ahkera kirjeiden kirjoittaja. Sen osoittavat kymmenet hänelle lähetetyt säilyneet kirjeet (vuosilta 1908-51) ja Marian lämpimät kirjeet kasvattitytär Liisalle.

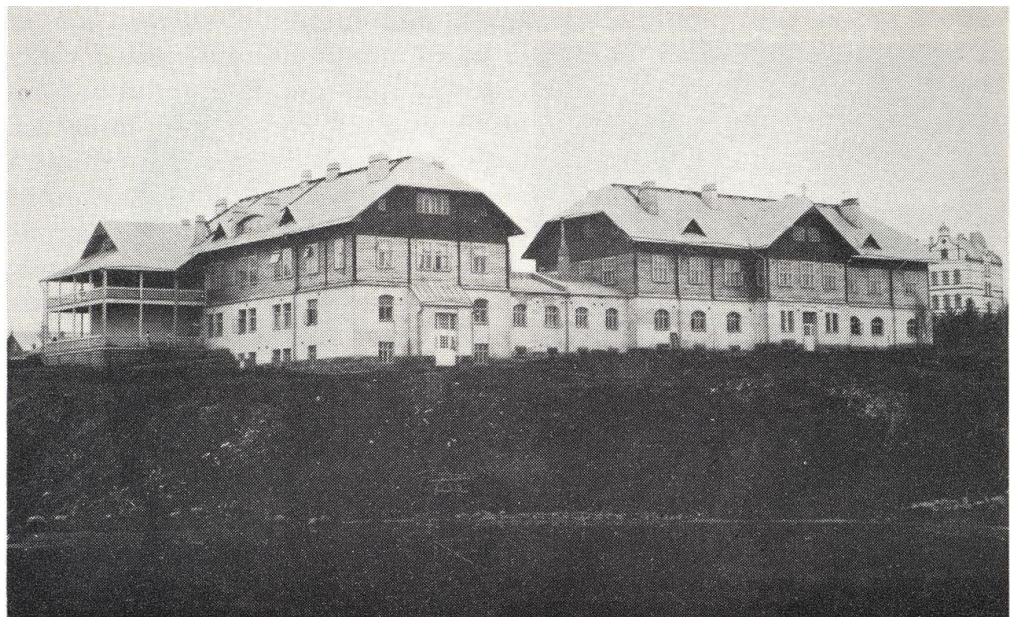
Monet kirjeet sisältävät arkisia kuulumisista, mutta niissä on myös syvällistä pohdintaa. Nämä kirjeet ovat piirtäneet mieleeni elävän kuvan Maria Soitosta. Tuntuu kuin olisin oppinut hiukan tuntemaan häntä. Siksi käytän hänestä tässä kirjoituksessa pääasiassa etunimeä.

Monia tärkeitä tietoja ja vahvistuksia olen löytynyt sanomalehtiarkiston internet-hakupalvelusta. Tuoreessa Luopioisten historiassa käsitellään myös Marian toimintaa kahdella sivulla. Seurakunnan arkistosta olen myös löytänyt muutamia mainintoja.

Opiskeluaika Sortavalassa

Maria Soitto valmistui diakonissaksi Sortavalan diakonissalaitoksesta keväällä 1914. Diakonissakoulutus kesti tuohon aikaan Sortavalassa kaksi vuotta. Kahdessa vuodelta 1911 peräisin olevasta kirjeessä mainitaan, että Maria oli ollut jo pidempään poissa kotiseudulta ja että perheenjäsenet ja ystävät kaipaavat häntä kovasti. Kenties Maria on siis ollut jossakin tehtävissä laitoksella tai kaupungissa jo ennen opiskeluaan.

*Sortavalan
diakonissalaitos
perustettiin
vuonna 1894.
Vuonna 1906
se siirtyi
Suomen Kirkon
Sisälähetys-
seuran
alaisuuteen.*

Pieni Sortavalan kaupunki tunnettiin 1900-luvun alussa merkittävänä kristillisen järjestötoiminnan keskuksena. Diakonissalaitoksen taustayhteisö Suomen Kirkon Sisälähetysseura oli kaupungin suurin yksityinen työnantaja. Seuran laitoksiin kuuluivat diakonissalaitoksen lisäksi Raamattutalon kirjapaino, Vaalijalan kehitysvammalaitos sekä Tapiolan epilepsiaparantola. Kaupungissa toimi myös mm. Pelastusarmeija, NNKY ja NMKY sekä partio.

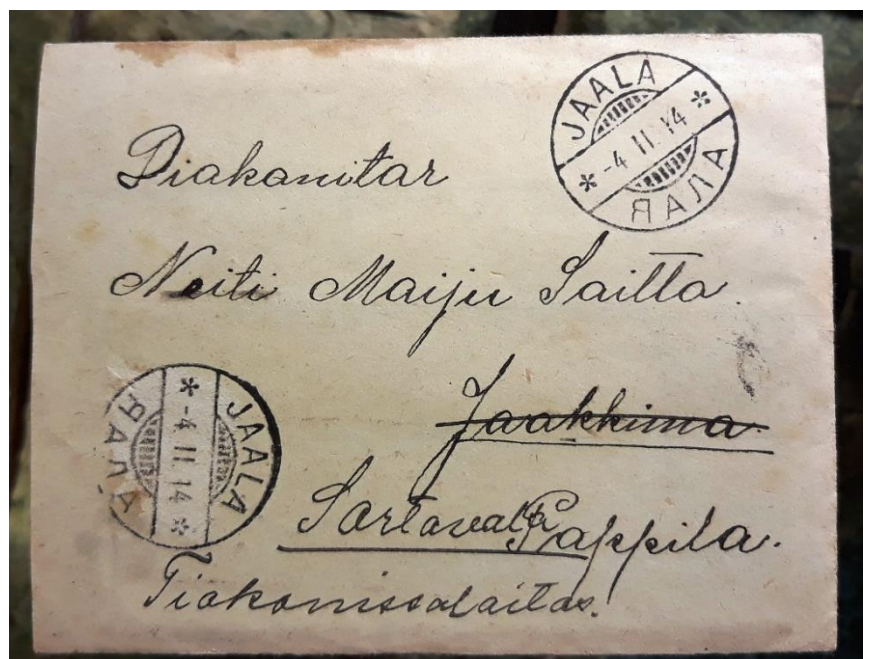
Sortavalan diakonissalaitoksella puhalsivat hieman uudemmat tuulet kuin maan ensimmäisessä oppilaitoksessa Helsingin diakonissalaitoksella. Esimerkiksi ohjeet virkapuvun käytöstä olivat Sortavalassa vapaampia. Perinteisen laitosdiakonian sijasta Sortavalassa koulutuksen tavoite oli kouluttaa diakonissoja erityisesti maalaisseurakuntia varten. Uusi suunta aiheutti jännitteitä diakonissalaitosten välillä, mutta jännite johti lopulta diakonian kehitykseen kohti nykyistä ajatusta: diakonia on seurakunnan tehtävä, ei vain laitosten.

Sortavalan uudet tuulet eivät silti tarkoita, että koulutus olisi ollut helppo. Vain noin puolet hakijoista hyväksyttiin opiskelemaan, eivätkä läheskään kaikki opiskelijat läpäisseet opintoja ja harjoitteluja. Sisäinen hengellinen kutsumus korostui ja ihanteet olivat korkealla. Tämä käy ilmi myös Marian opiskelijatovereiltaan saamista kirjeistä.

Opiskelun ja työn vaativuus tiedostettiin myös Sortavalan diakonissalaitoksen johdossa. Käytäntönä oli, että laitoksen johtajatar teki matkoja tuoreiden diakonissojen työpaikoille maakuntiin. Eräs nuori kollega kirjoittaa Marialle 1914: *"Olihan nyt vähän aikaa hauskaa kun johtajatar kävi luonani".* Arki on kuitenkin raskasta ja paineet kovia: *"Täällä on niin paljon työtä kun ei ole tohtoriakaan. Olen niin laihtunut ja väsynyt. Oletko nähnyt minun pikkusiskoani? Tiedätkö, miksi T.*

Wirtanen on erotettu pois laitoksen yhteydestä? Olihan se kovin ikävää kun niin kävi..."

Vuoteen 1920 saakka Sortavalassa käytettiin diakonissoista kansallishenkistä nimitystä "diakonitar".

Diakonissaksi Luopioisiin

Miten ja milloin Maria sitten tuli Luopioisiin? Tämä asia oli minulle pitkään epäselvää, sillä sitä ei mainita kirjeissä.

Lopulta löysin Aamulehden pikku-uutisen kesäkuulta 1914. Siinä kerrotaan, että "Diakoniatyöhön erotettiin Sortavalan kirkossa viisi diakonioppilasta." Heistä seurakuntatyöhön määrättiin "*...Maria Soitto Luopioisiin ja Aino Hilja Heinonen Pälkäneelle.*"

Jo syksyllä 1913 Luopioisiin oli perustettu "*diakonaattiyhdistys*", jonka tehtävänä oli diakonissan palkkaaminen. Yhdistyksen kannatusmaksuja keräämään valittiin "*kappalainen Otto Willberg, rälssitilallinen K. V. Regnell, opettaja E.V. Purokoski, rouva Maria Nieminen ja talolliset H. Nieminen ja Aug. Hyöki*". Toinen uutinen kertoo, että kunta myönsi vuosittaisen 100 mk avustuksen "*diakonittaren palkaksi*". Uutisessa toivotaan edelleen, että "*tämä monessa naapurikunnassa jo siunauksellista vaikutustaan levittävä virkailija*" vihdoinkin saataisiin myös Luopioisiin. Myöhemmin avustussummaa nostettiin, mikä varmaankin kertoo siitä että diakonissan työn vaikutukset huomattiin.

Aarre Kailanpää kirjoittaa, että tehtävään otettiin Maria Soitto Sortavalan diakonissalaitokselta. Maria "asui nuorisoliiton talossa ja oli harras seurakuntaihminen".

Sortavalan diakonissalaitoksen puoleen käännyttiin kenties kahdesta syystä: Ensimmäkin siksi, että Pälkäneellä oli ollut jo kaksi diakonissaa samalta laitokselta. Pälkäneen diakoniyhdistyksen kokouspöytäkirjoista käy ilmi myös se, että Sortavalan laitoksen alaiset diakonissat olivat halvempia kuin Helsingin. Hilja Heinonen oli Pälkäneellä vuoteen 1928, joten ainakin yksi tuttu kollega Marialla oli lähiseudulla pitkään.

1900-luvun alussa useimmat diakonissat eivät siis vielä olleet seurakunnan työntekijöitä, vaan diakonissalaitoksien alaisia. Pälkäneen diakonissan palkkaus siirtyi seurakunnan vastuulle 1917. Luopioisissa

toimittiin toisin. Myös Marian palkan maksoi aluksi diakoniayhdistys, mutta jo vuonna 1921 hänestä tuli kunnan kiertävä sairaanhoitaja.

Diakonissan työ painottui 1900-luvun alussa kotisairaanhoitoon ja lääkkeiden jakamiseen. Työn sisältö säilyi todennäköisesti samanlaisena, vaikka kunnasta tuli Marian työnantaja. Kirjeistä voi päätellä, että Maria oli edelleen kutsumukseltaan diakonissa.

Sota erottaa Marian kotiväestä?

Ennen kuin kerron enemmän Marian työstä, kirjoitan hiukan hänen omaisistaan. Tukholmassa asuvan sukututkijan kautta sain selville, että Marialla oli isä, äiti ja ainakin kolme veljeä.

Säilyneiden kirjeiden joukossa on toistakymmentä kirjettä perheenjäseniltä ja ystäviltä kotiseudulta. Kirjeissä kaivataan kovasti Mariaa, ja hänen toivotaan tulevan käymään kotona. Ilmeisesti niin on tapahtunut hyvin harvoin, koska jälleennäkemisiä ei missään kirjeessä muistella. Matka Sortavalasta Laatokan toiselle puolen Markkovaan oli pitkä, Luopioisista 500 km.

Kotiväen kirjeistä käy ilmi, että Marian kodissa usko ja luottamus Jumalaan on ollut olennainen osa elämää. Kirjeissä vuosilta 1911-14 uutiset kotiseudulta ovat tavallisia: Kuka on mennyt naimisiin kenenkin kanssa ja montako lehmää ja hevosta talossa nyt on. Ystävät, kummitäti ja pyhäkoululapset lähettävät Marialle terveisiä.

Veljistä vanhin, Juhana, on rintamalla ensimmäisessä maailmansodassa. Hän kirjoittaa Marialle Luopioisiin useita kirjeitä, joskus Pietarista, joskus Karpaattien vuoristosta Itävallan rajalta, jossa sodan itärintama oli vuonna 1916. Kirjeet Luopioisista rintamalle kulkevat – Suomen sotasensuurin kautta. Postin kulku Inkerinmaalle sen sijaan vaikeutuu vuoden 1916 aikoihin ja monissa kirjeissä kysellään onko vastaanottaja kuullut muiden kuulumisia tai onko edellinen kirje tullut perille.

Riipaiseva on äidin kirje Marialle vuoden 1917 vallakumouksen aikoihin: *"Nyt istun siinä pöydän kolkan luona missä Mari aina istui ja kirjoitan kirjaa (=kirjettä). Hellät rakkaat ja sydämelliset terveiset minulta, Juhanalta, Saskalta (=veli Aleksander) ja kaikilta yhteisesti. Terveinä olemma ja sitä kaillista Herran armon lahja toivotamme sinullekin..."* . Tämän jälkeen kirjeen sävy muuttuu. Marian veli Aleksander ja kaksi muuta miestä on viety kylältä – omaiset eivät tiedä minne ja kuinka pitkäksi aikaa.

Kirjeessä vuodelta 1918 kerrotaan: *"nyt meillä on kova aika ja köyhä aika..."*. Kirjeessä toivotaan, että Jumala antaisi heidän elää rauhassa. Leipää ei ole eikä saa mistään ostaa, vaan sitä pitää käydä etsimässä "Laatokan puolelta". Maa on mennyt *"niin mullin mallin emme tiijä mitä olemma"*, venäläisiä vai saksalaisia vai vielä suomalaisia?

Sitten kirjeet Inkeristä loppuvat. Maria ei myöskään kirjoita kotiseutunsa asioista tai ihmisistä myöhempien vuosikymmenien kirjeissään Liisalle. Mitä Marian omaisille tapahtui? Tukholmalainen sukututkija löysi jotakin tietoa säilyneistä Markkovan seurakunnan kirkonkirjoista: Sinne on kirjattu, että Marian veli Aleksander kuoli kotipaikkakunnallaan 1931. Muille jälkeläisille on syntynyt lapsia 1930-luvun puolivälissä. Silloin Marian omaisia on siis vielä asunut kotipaikkakunnalla. Mutta onko Maria tiennyt heistä? Selvisivätkö he tai jotkut heistä hengissä Stalinin vainoista? Monet inkeriläiset eivät selvinneet.

Taitava sairaanhoitaja

Marian työstä löytyy kirjallinen kuvaus vuodelta 1926. Luopioisten kunnanlääkäri Martti Iivonen antaa tunnustusta Maria Soiton työlle kirjoituksessaan *"Terveys- ja sairashoito Luopioisten kunnassa viime vuonna"* (Kansan Lehti 21.8. 1926): *"Kunnallisena sairaanhoitajana on toiminut diakonissa Maria Soitto ja on hänen toiminnastaan mainittava, että hän on hoitanut kahta vuorokautta pitempiä aikoja 74 potilasta, lyhempiaikaista hoitoa on saanut 120 henkilöä. Puhdistuksia tarttuviin*

tauteihin kuolleiden perheenjäsenten jälkeen on pidetty 12, joista kunnan kustannuksella 10 eri paikassa”.

Kaksi vuotta myöhemmin Maria kävi hoitamassa lähes 400:aa henkilöä. 36 potilaan kohdalla hoito kesti 60-70 vuorokautta.

Kunnanlääkäriin kirjoituksesta saa myös kuvaa siitä todellisuudesta, jossa Maria toimi. Vesirokkoa ja hinkuyskää esiintyi vuonna 1925 runsaasti. Värttinämadon esiintyminen oli yleistä myös aikuisissa ja sydänvaivoja esiintyi runsaasti. Tuberkuloosiin kuolleita oli vuoden aikana seitsemän.

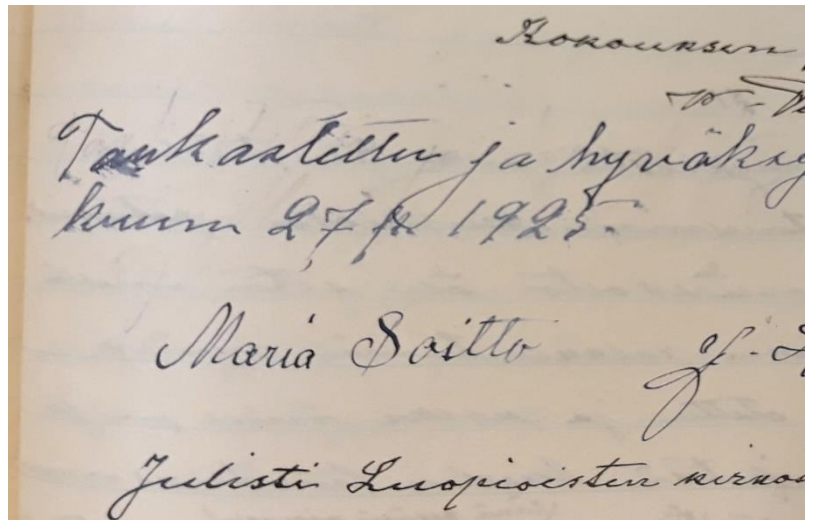
Maria kävi aluksi kotikäynneillä pääasiassa kävellen. Mutta kun hänestä tuli kunnan työntekijä, hän sai käyttää *”kunnan pyörää”*, niin kuin hän eräässä kirjeessään kirjoittaa.

Marian toiminnasta on myös jonkin verran muistitietoa. Monien tuntema on kertomus 1918 sisällisodan ajalta. Punaisten puolella taistellutta Kuohijokelaista Saarinen- nimistä miestä ammuttiin päähän ja hänen luultiin kuolleen. Saarinen kuitenkin virkosi jonkin ajan päästä ja hakeutui Maria Soiton hoivattavaksi. Maria hoiti häntä salaa saunassa ja mies kuntoutui takaisin "elävien kirjoihin". Aitoon Saarisena naapuri kuitenkin kertoi tapauksen niin, että mies olisi viety hoitoon Lammin suuntaan. Marian osuuden historiallisuudesta ei siis voi olla varma, mutta mahdollinen se on.

Marjatta Heikkilä (s. 1925) kertoo muistikuvia 1930-luvun alusta: Kun minulla oli lapsena usein vatsakipuja, haettiin Maria kotiin katsomaan ja hän toi lääkettä joka auttoi. Hän oli sairaanhoitaja ja lähes lääkäri, ainakin lapsen mielestä.

Myös Antero Nieminen (s. 1936) muistaa Maria Soiton vierailut kodissaan 1940-luvulta. Mariasta on jäänyt hänelle mieleen rauhallinen olemus. Se, oliko potilas Antero itse, vai joku muu, on jo unohtunut.

*Maria on tarkastanut
kirkkoneuvoston pöytäkirjan
joulukuussa 1925.*

*Kokouksen
Tarkastettu ja hyväksytty
kuun 27 p 1925.
Maria Saitto
Julisti Luopioisten kirkon*

1930-luvun tapahtumia

Kolmekymmentäluku oli vilkasta aikaa Luopioisten seurakunnassa. Vuoden 1932 lopussa perustettiin Luopioisten NKY, Nuorten Kristillinen Yhdistys. Maria oli yhdistyksen ensimmäisen johtokunnan varajäsen. Hän asui tuohon aikaan NKY:n talolla eli vanhalla seurakuntatalolla. Kirjeiden perusteella hän osallistui aktiivisesti siellä pidettyihin kokoontumisiin. Kirjeiden joukosta löytyy myös lukuisia tilaisuuksissa kerättyjen kolehtien tilityskuitteja. Ehkä Maria on ollut rahastonhoitaja?

Kirjeiden seasta löytyy myös pari Helsingin Sanomien tilauskuittia. Nämä yhdistettynä siihen, että Maria kuului vuosia Luopioisten Kanta-kirjaston johtokuntaan, kertonee siitä, että Maria luki paljon ja seurasi aikaansa.

Vuonna 1932 Maria joutui tahtomattaan pyöritykseen, kun hänen kansalaisuutensa pulpahti yllättäen esiin. Vaikka Maria oli ollut Luopioisissa lähes kaksi vuosikymmentä, hän oli edelleen Venäjän alamainen. Kunnallislautakunta kehotti Mariaa kiireimmiten hankkimaan kansalaisuuden ja puolsi hakemusta. Kirjeiden joukossa on saatekirje, jonka mukana Maria on saanut todistuksia Sortavalan diakonissalaitokselta. Kirjeessä Elsa Wennervirta kirjoittaa:

"Kiitos ystävällisistä sanoistanne minulle ja hyvistä toivotuksista. Olen kyllä saanut nähdäkin monessa kohti sen raamatunsanan toteutuvan, jonka te olitte merkinnyt: 'Herra on johtanut' – ja varmaan 'parhaalle tielle'. Itsehän hän vastaa johdatuksesta kun vain yrittää jättäytyä sen varaan".

Vuonna 1933 Marian nimi löytyy useasta sanomalehdestä ilmoituksesta, jossa kerrotaan uusista Suomen kansalaisuuden saaneista henkilöistä.

Kirjeitä Liisalle

Marian itse kirjoittamista kirjeistä ovat säilyneet vain ne, jotka hän on kirjoittanut Liisalle, rakkaalle kasvattityttärelleen. Marian mökki siirtyi Liisalle Marian kuoleman jälkeen. Ja niin molempien kirjeetkin päätyivät samaan arkkuun mökin vintille.

Kasvattitytär Aliisa Pohjonen (1921-2004, myöh. Kontio) oli Marialle kuin oma lapsi ilmeisesti jo tytön varhaisesta lapsuudesta saakka. Liisan lähtiessä opiskelemaan Oulun sairaanhoitokouluun Maria ja Liisa alkavat kirjoitella tiiviisti.

Vuodelta 1938 on säilynyt puhutteleva kirje, jossa Maria kertoo murheissaan kasvattityttärelleen Niittysen Kaarinasta (Liisan kanssa samaa ikää eli noin 16-17 vuotias), joka oli sairastunut polioon. "Kaarina parka ei koskaan elämässään tule enää elämään tervettä päivää". Voi kunpa Maria olisi päässyt näkemään, miten Kaarinan elämässä kävi. Sairaudestaan huolimatta Kaarina eli yli 90-vuotiaaksi. Hän puhutteli meitä 2000-luvun seurakunnan työntekijöitä valoisalla elämänasenteellaan, kun tapasimme häntä Kukkiakodossa ja Harjutulella monet kerrat. Kaarina kertoi meille saaneensa säännöllisesti hyvää hoitoa Helsingin diakonissalaitoksen sairaalassa. Kenties yhteyden sinne loi juuri Maria Soitto?

Vuoden 1938 kirjeessään Liisalle Maria kertoo seurakuntatalon vihkisäisjuhlasta, ja että seurakunnassa on ompeluseuroja "kolme

lähetyksen ja yksi Nuorten Kristillisen Yhdistyksen ja köyhäin lasten hyväksi”.

Sota-ajan olosuhteet Oulussa ovat karut. Maria lähettääkin usein kirjeiden mukana jotakin muutakin tarpeellista tai kertoo, että ei ole vielä saanut hankittua hänelle kenkiä. Eräessä kirjeessään Liisa kiittää Mariaa pullasta, rievästä ja voista, jotka Maria on lähettänyt hänelle pääsiäisen alla. Samalla hän pohtii, jäikö ”omalle tädille” mitään pääsiäiseksi. Toisessa, keväisessä kirjeessä, Liisa kiittää kieloista, jotka Maria on poiminut kotimäeltä ja lähettänyt paketin mukana Ouluun!

Oma koti

Marian työsuhde Luopioisten kunnassa päättyi vuonna 1936. Seuraavana vuonna hän on töissä Kiteellä.

Vuonna 1938 Maria saa työpaikan Parkanosta, jossa hän toimii neljä vuotta kiertävänä sairaanhoitajana.

Maria Soiton mökki Luopioisten kirkonkylän tuntumassa (kuva julkaistu mökin omistajien luvalla).

Parkanosta Liisalle lähettämässään kirjeessä Maria huokaa: *”Oma rakas lapseni! Tämä kirje tulee ihan sekaisin kirjoitettuna kun olin viime yön valvomassa ja nyt olen kovin uninen. Olin päivän matkoilla (=kotikäynneillä) ja on vähän väsykin. Sain eilen kirjeesi ja olisin heti vastannut mutta täytyi mennä valvomaan ja niin jäi vastaaminen tähän*

iltaan. Monessa muussakin kirjeessä kerrotaan kirjoittamisen keskeytymisestä, kun Mariaa tullaan hakemaan jonnekin.

Taulu, joka löytyi Maria mökin vintiltä. Se on todennäköisesti ollut Marian kodin seinällä.

Kirjeenvaihto ei kerro syytä Kiteen ja Parkanon työjaksoihin. Kahdessa vuodelta 1937 olevassa kirjeessä puhutaan kuitenkin oman kodin rakentamisesta Luopioisiin. Maria ei siis ole pysyvästi lähdössä paikkakunnalta.

28 neliön mökki, josta Maria ja Liisa unelmoivat, valmistui 1940-luvun taitteessa. Naapurina asunut Lehtelän perhe myi heille pienen kaistaleen lisää maata, niin että mökin saattoi rakennuttaa kallion päälle. Maria oli tuolloin jo yli 50-vuotias. Varmaankin hän ajatteli paitsi omaa vanhuuttaan, myös Liisan tulevaisuutta.

Kirjeistä käy selväksi, että oma koti oli Marialle rakas ja hän oli siitä hyvin onnellinen. Syksyllä 1943 hän kirjoittaa Liisalle Ouluun: *"On hyvä olla kun on työt siinä mallissa (nim. omat työni), ettei sade liioin sureta. Puut on kuivana liiterissä ja lattian alla lukuunottamatta sitä mottia, minkä A. Miina(?) pienensi tuohon lähelle metsään, sekin paksulla pahvilla katettu ettei mikään kastu vaikka ovat ulkona. On niin*

turvallista kun on riittävästi talven puut ja aivan kuivia. Perunat on kuopassa ja niitä tuli omasta kohden aivan riittävästi, porkkanat, punajuuret, sikurit ja kaalit ovat vielä maassa mutta niillä ei ole ollut kiirettä”.

Viimeiset vuodet

1940-luvun lopun kirjeistä käy ilmi, että Maria itse sairasteli paljon. Hän ei pystynyt tekemään normaalisti kotinsa askareita, mutta hän sai apua naapureiltaan. Aini Pajunen (os. Lehtelä) kertoo, että hän ja hänen sisarensa kilpailivat usein siitä, kuka saa käydä viemässä naapurin Marialle jotakin. Aini kertoo myös, että Maria eli vanhuudessaan hyvin vaatimatonta elämää. Se käy hyvin yhteen hänen kirjeenvaihtonsa kautta syntyneen kuvan kanssa.

Kirjeet loppuvat 1950-luvulle tultaessa. Liisa on muuttanut Luopioisiin ja hänestä on tullut terveydenhoitaja. Sortavalan diakonissalaitos on sodan jälkeen muuttanut Pieksamäelle. Laitoksen johtajana on nyt Marialle ennestään tuttu Elsa Wennervirta, joka lähettää laitoksen puolesta onnittelukortin Marian täyttäessä 65 vuotta vuonna 1951. ’

Maria Soitto kuoli Luopioisissa viikkoa ennen 70-vuotispäiväänsä, helmikuussa 1956.

Seurakunnan arkistosta löytämäni viimeiset maininnat Mariasta ovat kirkkovaltuuston pöytäkirjasta pian hänen kuolemansa jälkeen.

Pöytäkirjaan on kirjattu, että hänen tilalleen valtuustoon tulisi valita nainen. Niin myös tapahtui.

*Maria Soiton hauta
Luopioisten hautausmaalta
kuusiainan vieressä on
seurakunnan hoidossa.*

